

SỨC MẠNH MỀM TRONG KỶ NGUYÊN VƯỜN MÌNH CỦA DÂN TỘC

PGS. TS. BÙI HOÀI SƠN

Trong kỷ nguyên vườn mình của dân tộc, văn hóa đóng vai trò như một sức mạnh mềm, không chỉ kết nối nội lực dân tộc mà còn góp phần tạo nên hình ảnh Việt Nam thân thiện và giàu bản sắc với cộng đồng thế giới. Phát triển văn hóa song hành cùng phát triển kinh tế - xã hội là một trong những nhiệm vụ hàng đầu để đất nước khẳng định vị thế và bản sắc của mình trong kỷ nguyên mới.

VĂN HÓA - SỨC MẠNH MỀM TRONG KỶ NGUYÊN MỚI

Khẳng định bản sắc dân tộc. Đảng và Nhà nước ta kiên trì mục tiêu xây dựng nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc. Văn hóa là yếu tố cốt lõi để tạo nên bản sắc dân tộc và là nền tảng giúp Việt Nam giữ vững giá trị riêng biệt của mình trong kỷ nguyên mới. Văn hóa không chỉ đơn thuần là các hình thức nghệ thuật, lễ hội, hay phong tục tập quán; nó còn là tổng hòa của những giá trị tinh thần, đạo đức, cách ứng xử, và tư duy của người Việt Nam qua nhiều thế hệ. Chính những nét văn hóa độc đáo này đã tạo nên hình ảnh một Việt Nam kiên cường, đậm đà bản sắc, đồng thời là nền tảng tạo dựng niềm tự hào dân tộc.

Các yếu tố bản sắc văn hóa Việt Nam như tình yêu đất nước, lòng hiếu khách, tinh thần hiếu học, và sự linh hoạt trong hội nhập không chỉ tạo nên sự kết nối bền vững giữa các thế hệ

người Việt Nam mà còn làm nên một hình ảnh độc đáo khi đất nước bước ra thế giới.

Công cụ ngoại giao hiệu quả.

Khi toàn cầu hóa không chỉ còn giới hạn trong hợp tác kinh tế mà đã mở rộng đến trao đổi văn hóa, thì sức mạnh mềm từ văn hóa trở thành cầu nối để truyền tải thông điệp về một Việt Nam thân thiện, hòa bình và sẵn lòng hợp tác. Việt Nam đã ban hành *Chiến lược ngoại giao văn hóa* cũng như *Chiến lược văn hóa đối ngoại* như những chính sách, công cụ thúc đẩy hoạt động ngoại giao qua văn hóa. Các hoạt động văn hóa như Tuần lễ Văn hóa Việt Nam, các chương trình giao lưu văn hóa quốc tế, sự kiện quảng bá ẩm thực Việt Nam, hay tổ chức các buổi biểu diễn nghệ thuật dân tộc tại nước ngoài là những ví dụ điển hình cho thấy hiệu quả của việc sử dụng văn hóa trong ngoại giao.

Qua văn hóa, bạn bè quốc tế có cơ hội tiếp xúc và hiểu rõ hơn

về con người, lịch sử và truyền thống của Việt Nam. Điều này tạo nên sự đồng cảm, dễ dàng xóa đi những khoảng cách về ngôn ngữ, địa lý và giúp tạo thiện cảm đối với Việt Nam.

Các nền tảng mạng xã hội như YouTube, Instagram, TikTok đã trở thành công cụ giúp lan truyền các nội dung văn hóa Việt Nam đến công chúng quốc tế một cách gần gũi và sinh động. Điều này góp phần xây dựng hình ảnh tích cực, tăng cường sự hiểu biết và gắn kết giữa Việt Nam và các quốc gia khác.

Thúc đẩy tinh thần đoàn kết và lòng tự hào dân tộc.

Văn hóa đóng vai trò kết nối cộng đồng, vun đắp lòng yêu nước và niềm tự hào dân tộc, đặc biệt quan trọng trong bối cảnh toàn cầu hóa đang tạo ra sự đa dạng về tư tưởng và giá trị. Đối diện với những thay đổi và biến động từ làn sóng toàn cầu hóa, văn hóa như một sợi dây kết nối mọi tầng lớp trong xã hội, giúp mọi người cùng hướng

Chương trình giao lưu văn hóa Hội An - Nhật Bản tại thành phố Hội An, tỉnh Quảng Nam.

đến một mục tiêu chung, đó là sự phát triển thịnh vượng của dân tộc.

Đối với người Việt xa xứ, văn hóa Việt Nam chính là cầu nối tâm linh và là biểu tượng của quê hương. Các lễ hội truyền thống, ngày Tết cổ truyền hay những món ăn đậm chất dân tộc không chỉ gắn bó người Việt trong nước mà còn là niềm tự hào và là cách thức để những người Việt xa quê giữ lại hình ảnh quê hương trong lòng. Những giá trị văn hóa này giúp củng cố tinh thần dân tộc, giúp mọi người cảm nhận rõ hơn về trách nhiệm của mình đối với quê hương.

Trong thời đại hội nhập, việc nâng cao lòng tự hào dân tộc và sự đoàn kết là điều vô cùng quan trọng. Đoàn kết sẽ giúp tạo nên một cộng đồng mạnh mẽ, sẵn sàng đối mặt với những thách thức của thời đại. Lòng tự hào dân tộc sẽ là nguồn động viên để người Việt Nam nỗ lực xây dựng và phát triển đất nước.

Sức mạnh mềm từ văn hóa không chỉ giúp Việt Nam củng cố nội lực mà còn là công cụ hữu hiệu trong ngoại giao, góp phần xây dựng hình ảnh tích cực của đất nước trên trường quốc tế.

Văn hóa tạo động lực phát triển kinh tế - xã hội.

Những sản phẩm văn hóa có thể mang lại giá trị kinh tế lớn thông qua các ngành công nghiệp sáng tạo như du lịch văn hóa, điện ảnh, xuất bản, âm nhạc... Văn hóa đặc sắc của Việt Nam từ lâu đã thu hút được sự quan tâm của bạn bè quốc tế, và ngành du lịch văn hóa chính là cầu nối hiệu quả để quảng bá những nét đẹp này, mang lại nguồn thu nhập không nhỏ cho đất nước.

Các lễ hội truyền thống, di sản văn hóa như phố cổ Hội An, Huế, Thánh địa Mỹ Sơn, hay các phong tục tập quán địa phương là những tài sản văn hóa vô giá, có thể được khai thác để phát triển du lịch. Bằng cách phát triển bền vững, những sản phẩm du lịch văn hóa này không chỉ bảo tồn được bản sắc mà còn tạo cơ hội việc làm và thúc đẩy kinh tế cho cộng đồng địa phương. Điều này tạo ra mối liên kết giữa văn hóa và kinh tế, giúp nâng cao đời sống người dân và thúc đẩy phát triển xã hội.

PHÁT HUY SỨC MẠNH MỀM CỦA VĂN HÓA TRONG KỶ NGUYÊN MỚI

Một là, xây dựng nền tảng thể chế và chính sách phù hợp với bối cảnh mới.

Một nền tảng thể chế và chính sách vững mạnh là cốt lõi cho việc bảo tồn và phát huy giá trị văn hóa dân tộc. Nhà nước đóng vai trò quan trọng trong việc định hình các chính sách

để bảo vệ di sản văn hóa, đồng thời tạo động lực phát triển cho các ngành công nghiệp văn hóa.

Trong bài phát biểu quan trọng của Tổng Bí thư Tô Lâm tại phiên khai mạc Kỳ họp thứ 8, Quốc hội khóa XV, ngày 21/10/2024, đã đặt ra yêu cầu tiếp tục đổi mới mạnh mẽ công tác lập pháp; chuyển đổi tư duy xây dựng pháp luật theo hướng vừa bảo đảm yêu cầu quản lý nhà nước vừa khuyến khích sáng tạo, giải phóng toàn bộ sức sản xuất, khơi thông mọi nguồn lực để phát triển; tư duy quản lý không cứng nhắc, dứt khoát từ bỏ tư duy “không quản được thì cấm”. Các quy định luật pháp phải mang tính ổn định, có giá trị lâu dài. Đẩy mạnh phân cấp, phân quyền, cải cách triệt để thủ tục hành chính. Tập trung kiểm soát quyền lực trong xây dựng pháp luật; kiên quyết chống tiêu cực, lợi ích nhóm. Chủ động, tích cực, khẩn trương xây dựng hành lang pháp lý cho những vấn đề mới, xu hướng mới...

Hai là, đầu tư vào bảo tồn và phát huy giá trị văn hóa truyền thống.

Nhà nước cần dành nguồn lực để đầu tư bảo tồn các di sản văn hóa truyền thống, bao gồm cả di sản vật thể và phi vật thể. Sự đầu tư cũng cần được mở rộng sang các ngành công nghiệp văn hóa hiện đại, bao gồm điện ảnh, âm nhạc, mỹ thuật, văn học và thiết kế. Những lĩnh vực này là phương tiện giúp truyền tải các giá trị văn hóa đến cộng đồng trong nước và quốc tế, từ đó nâng cao nhận thức về bản sắc văn hóa Việt Nam và thu hút sự quan tâm của người nước ngoài.

Ba là, hỗ trợ các sáng kiến văn hóa sáng tạo.

Các cơ chế khuyến khích như quỹ hỗ trợ sáng tạo văn hóa, giảm thuế cho các doanh nghiệp văn hóa, các chính sách bảo vệ bản quyền... sẽ giúp cho việc sáng tạo văn hóa trở nên khả thi hơn. Từ đó, không chỉ nâng cao chất lượng sản phẩm văn hóa mà còn khuyến khích các cá nhân và tổ chức đầu tư vào lĩnh vực này.

Ngoài ra, cần tạo không gian để các ý tưởng sáng tạo văn hóa phát triển thông qua việc tổ chức các cuộc thi, liên hoan văn hóa và sự kiện nghệ thuật. Những sự kiện này không chỉ là nơi để nghệ sĩ và các nhà sáng tạo thể hiện tài năng mà còn là cơ hội để quảng bá văn hóa Việt Nam đến cộng đồng quốc tế.

Bốn là, khuyến khích sự tham gia của các tổ chức và cá nhân.

Sự phát triển bền vững của văn hóa không thể thiếu sự đóng góp của toàn xã hội, từ khu vực công đến khu vực tư nhân và các tổ chức cộng đồng. Sự hợp tác công - tư sẽ tạo điều kiện để mở rộng nguồn lực, nâng cao hiệu quả các hoạt động văn hóa và đảm bảo văn hóa có thể tiếp cận đến mọi tầng lớp trong xã hội.

Nhà nước nên tạo điều kiện để tư nhân có thể tham gia vào việc đầu tư phát triển văn hóa, đặc biệt là các ngành công nghiệp văn hóa như điện ảnh, xuất bản, du lịch văn hóa, nghệ thuật đương đại. Việc này có thể được thực hiện thông qua các chính sách khuyến khích như giảm thuế, cung cấp các khoản vay ưu đãi hay hỗ trợ quảng bá sản phẩm văn hóa. Sự

tham gia của các doanh nghiệp tư nhân không chỉ tăng thêm nguồn lực mà còn mang đến những cách tiếp cận mới, sáng tạo hơn trong việc phát triển và quảng bá văn hóa.

Các tổ chức văn hóa, tổ chức phi chính phủ và cộng đồng đóng vai trò không thể thiếu trong việc gìn giữ và phát triển các giá trị văn hóa truyền thống. Những tổ chức này thường là nơi khởi xướng các sáng kiến mang tính cộng đồng, như bảo tồn di sản văn hóa phi vật thể, tổ chức các lễ hội địa phương hay giáo dục văn hóa cho thế hệ trẻ. Hỗ trợ và tạo điều kiện cho các tổ chức này hoạt động sẽ giúp bảo vệ và phát huy văn hóa một cách bền vững và hiệu quả hơn.

Năm là, xây dựng văn hóa số.

Chuyển đổi số không chỉ giúp tăng cường khả năng tiếp cận mà còn mở ra các phương thức mới để quảng bá và bảo tồn văn hóa.

Một trong những yếu tố quan trọng nhất là xây dựng cơ sở dữ liệu văn hóa số. Điều này bao gồm việc thu thập, lưu trữ và số hóa các di sản văn hóa quốc gia như tài liệu, hình ảnh, video và âm thanh, cũng như các tác phẩm nghệ thuật đương đại. Cơ sở dữ liệu này sẽ là nguồn tài nguyên quý giá giúp giới thiệu văn hóa Việt Nam đến người dân trong nước và cộng đồng quốc tế. Việc số hóa cũng cho phép bảo vệ và truyền tải các giá trị văn hóa lâu dài, vượt qua mọi thách thức về thời gian và khoảng cách địa lý.

Các nền tảng trực tuyến như bảo tàng ảo, thư viện số, kênh phát sóng trực tuyến là những

Già làng Ê-đê trao truyền các giá trị văn hóa cho thế hệ mai sau.

Ảnh: NGUYỄN SƠN TÙNG

cách tiếp cận hiệu quả, tạo điều kiện cho mọi người tiếp cận văn hóa mà không bị giới hạn bởi không gian và thời gian. Các dự án số hóa di sản văn hóa như bảo tàng ảo về trang phục dân tộc, ứng dụng thực tế ảo cho phép tham quan các di sản nổi tiếng, hay cơ sở dữ liệu về các phong tục truyền thống có thể giúp quảng bá văn hóa Việt Nam một cách linh hoạt và sáng tạo.

Chuyển đổi số cũng cần được thúc đẩy mạnh mẽ trong các hoạt động văn hóa như triển lãm nghệ thuật, liên hoan phim, các sự kiện văn hóa trực tuyến. Các ứng dụng di động, website và nền tảng số cung cấp nội dung văn hóa Việt Nam cũng là những công cụ hiệu quả để giới thiệu và quảng bá văn hóa. Đặc biệt, sự phát triển của các ứng dụng giáo dục trực tuyến về văn hóa sẽ giúp giới trẻ hiểu biết sâu hơn về các giá trị văn hóa của dân tộc.

THÁCH THỨC VÀ GIẢI PHÁP ĐỂ PHÁT HUY SỨC MẠNH MỀM CỦA VĂN HÓA TRONG KỶ NGUYÊN MỚI

Những thách thức cơ bản mà việc phát huy sức mạnh mềm của văn hóa Việt Nam đang phải đối mặt là:

Nguy cơ xói mòn bản sắc văn hóa trong hội nhập quốc tế. Văn hóa đại chúng quốc tế, đặc biệt là từ các quốc gia có nền công nghiệp giải trí phát triển, dễ dàng len lỏi vào mọi tầng lớp xã hội thông qua truyền thông và mạng xã hội, ảnh hưởng đến thị hiếu và phong cách sống, đặc biệt là của giới trẻ, có thể làm phai nhạt những giá trị văn hóa đặc trưng của Việt Nam nếu không có biện pháp bảo tồn và phát huy kịp thời.

Thiếu nguồn lực và cơ sở hạ tầng cho các dự án văn hóa dài hạn. Ngành văn hóa ở Việt Nam hiện vẫn gặp nhiều hạn chế về nguồn lực. Nhiều dự án văn hóa, đặc biệt là các dự án bảo tồn di

sản văn hóa vật thể và phi vật thể, thiếu sự đầu tư dài hạn, dẫn đến sự xuống cấp và suy giảm của các giá trị văn hóa. Ngoài ra, các nguồn tài trợ văn hóa thường không ổn định và phụ thuộc nhiều vào ngân sách nhà nước hoặc tài trợ quốc tế, hạn chế khả năng triển khai và duy trì các chương trình văn hóa quy mô lớn.

Thách thức trong việc phát triển văn hóa số và ứng dụng công nghệ cao. Phát triển văn hóa số ở Việt Nam vẫn còn nhiều thách thức, đặc biệt là thiếu hụt về nguồn nhân lực chuyên môn, công nghệ phù hợp và kinh phí đầu tư. Cơ sở dữ liệu văn hóa số, các nền tảng số hóa di sản văn hóa và các ứng dụng văn hóa trên mạng vẫn chưa được triển khai mạnh mẽ, khiến việc quảng bá và bảo tồn văn hóa Việt Nam trên không gian số còn hạn chế.

Để văn hóa Việt Nam thực sự phát huy vai trò sức mạnh mềm trong kỷ nguyên vươn mình của